

ABONNEMENT
Pays étrangers
Pour un an: 2 Dolars
Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE
"İdjtihad,, Constantinople
Téléph: St. 865
xxvème ANNÉE
1 Juillet 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ
No: 300

ABONEMAN:
Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ
Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:
1904 — Genève.
Yirmi beşinci sene
1 Temmuz 1930

BÜYÜK « İDÉALISTE » ler.

Dr. Th. HERZL

Kuvvetli şahsiyyetlerin hayatlarının tarihinde sâri, musmir ve müessir can ve heyecan vardır. Bilhassa ve ezcümle bunun için, musevîlerin asrî Musa'sı ve bizim de şahsî dostumuz olmuş olan merhum Dr: Th. **Herzl** in 70 inci doğum yıl dönümü münasebetile şu birkaç satırı yazıyoruz. **L'idéal se réalise**. iddiası artık bir kuru iddi'a olmaktan kurtulmuştur. Fikrin bir kuvvet olduğu gözle görülmez, **Herzl** in ta'birile impondérable, tartılmaz mizana gelmez bir kuvvet olmakla beraber bütün maddi kuvvetleri yere sermeye kadir bir kuvvet ve kudret olduğu i'tiraz kabul etmeyen bir hakikatdır. **İslamiyyet** in zuhuru düşünölsün. **Mesih** in ibtidası düşünölsün. Bunların birer fikirden ibaret oldukları düşünölsün, bu fikirlerin hâlâ bugün harekete getirdikleri cismanî kuvvetler göz önüne getirilsin: Meşhur musevî filosof **Poper Lynkens** in şu tarrakali sözünde nekadâr isabet olduğu teslim olunur: **En kuvvetli toplumun sesi a'zamî iki saatlik mesafeden duyulur; bir fikrin sesi ise en uzak nesiller tarafından duyulur**.

Dr. Th. Herzl Fransada **Dryfuss** meselesi hadîs olduğu vakit, musevîler aleyhinde mevcut fena kanaatlere bütün cihan önünde bir tekzib vermek lüzumunu yüreğinin derinliğinde duydu « Sioniste » teşekkülünü te'sis etdi. Vakia Musevîler asırlardan beri beşeriyyetin en büyük kuvvetlerinden biri olan para ile matbuata hâkim bulunuyorlardı; fakat bir **home national**, ya'ni millî bir vatan eksikliği onları bîzar ediyordu. Malî, iktisadî varlık yanında siyasî bir teşekkül de istiyorlar di. **Herzl**:

« Je ne considère la question juive ni comme une question sociale, ni comme une question religieuse, elle est une question nationale et pour la résoudre nous devons la rendre avant tout une question de politique mondiale, qui au sein du conseil des nations culturelles sera résolue. Le mouvement ne peut - être dirigé que par les moyens légaux » diyordu .[1]

Herzl 44 yaşında. Wien de kalb hastalığından öldü. onda asrî bir Musa'nın yaşadığını gördüm. Fakat ummetini vakit vakit kılıcdan geciren haşin Musa değil.

Musa **Beni isra'il** i **Arzi Mev'uda** doğru kurbac ve kılıc darbeleri altında yürütüdü. **Theodor Herzl**, taesiz bir kraldi, kara sakalında bir siyah nur tabiatı vardı; onu 1903de Bâle da « Sioniste » congresında dünyanın her tarafından gelmiş « Sioniste » ricale hitab ederken gördüm. Milletime bir vatan vereceğim diyen her nefesinde bir peygamber nafhası vardı « **Benim yaşımda olanlar** fikrimin tahakkuk etdiğini göreceklerdir. » demişdi **Herzl** in kuvvetli iradesi, bidayetde yalnız iradesi, imandan geldi ve milletine yeni bir vâye ve yuva vermek iktidarına malik olduğuna imani her engeli yıkarak ileriledi. Bidayetde tesavvurlerini anlatdığı bir dostu **Herzl** i dinlerken agramaya başlamışdı: dustu **Herzlin** delirmiş olduğuna zahib olarak agramıyordu. **Mustafa Kemal**, yere serilmiş bir Türkiye den, ayaga kalkmış ve **Mustekil**

[1] « Yehudî mes'elesini ne içtimâî, ne dinî bir mes'ele olarak nazara almam, o millî bir meseledir ve ancak medenî milletlerin « cemiyeti akvam meclisi » nde hallolunabilir. Bu hareket ancak kanunî vasıtalarla idare olunabilir » demekdir.

bir Millet çıkarmak azm ve kararile **Samsuna** cıkdığı vakit aceba onu çok sevenlerden aklına ziyan geldigine zahib olarak ağlayan dostları olmamışmıdır ?

Herzl in azm ve iradesi 30 sene zarfında **Déclaration Balfour** ve **Home national Juif** zafarine müncer oldu . **Mustafa Kemal** in tasmin ve iradesi, en yakın arkadaşlarının bile ummamış oldukları bir derece de parlak, kat'i bir zaferle taclandı .

Ben, Balkan harbinin muzlim ve mağlub ferdasında bizzat kendimin de anlamamış olduğum bir su'ur altı idrak ve keşfle :

*Bekledigim gelecek ,
Gelecek yukselecek ,
Azmin nurdan kılıcı ,
Zulmetleri delecek !*

demişdim, ve, bu mısra'ları ihtiva eden manzuma **Hummayi ilham** yahud **Emel türküsü** adile 53 uncu **İctihad** da cikiyordu .

Dr . Th . **Herzl** in hayranlarından ve din daşlarından Mühendis D. Pardo bu yıl dönümü münasebetile bize göndermiş olduğu uzun ve müteheyyic ve maal'esef tamamen dercine yerimizin gayri müsa'id olduğu yazıda **Herzlin Palestin** de musevi milli «Home»unu nasıl feth etdiği de izah olunmuştur .

Fakat bizce mühim olan ma'mulün değil amillerin bilinmesidir .

Bitirmeden şunu da söyleyim ki Almanya , İngiltere , Fransa , ve Simali Amerika da dahil olarak bütün medeni milletlerin en büyük malı, sana'i, ilmi, edebi en büyük ricali musevilerdendir. Üniversiteler, Bankalar, büyük sanayi, büyük matbu'at aleminde **autorité**ler hep İsrail evladındandır. İtalyanların **Lombroso** su, İngiltere nin **Biconsfeld** i, Almanyanın **Sitnnes** i, **Heine** si **Austria** nın **Fuchs** u Fransanın **Gambetta** si, **Mussetsi Rothschild** ler etc İsrailidirler. Dünya onların ellerindedir bununla beraber bu dünya içinde **Milli Home** mahrumluğu cihani başlarına dar ediyordu fakat içinde akl ve iman bulunan başlar cihanin kendilerine dar olmasına uzun müddet meydan vermezler. İş de bu merkezde olmuştur ve da'ima böyle olacaktır .

22 Haziran 1930 Dr Abdullah-Djevdet

BÜYÜK MİLLETLERİN RUHLARI

İngilterede Milkiyyet hakkı

II

İngilterenin her tarafında müsavât adeta tabiate muhalifdir ve müsavâtın te'sisi denenilmiş olsada burada her yerden daha ziyade sür'atle kendi kendini tahrib etmeye meyyal olur. Şayed bir gün İngiliz demokrasiyası mukadderatına hâkim olarak bu derece derin bir surette tabii olan bir nizamsızlığı vazı'ı kanun ellerile tashih ve izale etmek ve sun'i olarak daha hakkaniyyetkârane bir tevzi' vücade getirmek teşebbüsünde bulunacak olursa başka kavmlar arasındaki Socialisme nisbeten istihdaflarında daha cezmkâr, vesaitinde daha zi kudret, teşebbüslerinde daha sebatkâr bir Socialisme iktiza edecektir. [*]

[*] Bununla beraber bir kaç senedenberi servetler müsavatsızlığının tedrici bir hareketle zaiflediği zan olunur. (jhsa'iyat cemiyetine [Sociéé de statistique] e 1887 senesi kânun evvel ictimasında M. Gosschen in verdiği bir iakrire nazaren büyük ve küçük iradların adedi mutevassıt iradların menfaatına olarak azalmış imiş . Bir çok büyük kumpanyaların verdikleri erkam ve hisabdan istinbat olunur ki istifa olunmuş sermayeleri 10 sene zarfında 100 de 25 nisbetinde arttığı halde hissedarlar 100 de 72 nispetinde tezayüd etmiştir, bir suretle ki hisselerin vasati kıymetleri 443 İngiliz lirasından 323 İngiliz lirasına inmiştir. Kezalik sigorta senedlerinin vasati kıymeti 492 liradan 466 liraya tenezzül etmiştir.

150 ilâ 1000 raddesindeki iradlar çoğalmıştır; bilakis 1000 liradan fazla iradların adedi azalmıştır. Malûmdur, ki M. Giffen de buna mümasil bir neticeye varmıştır. Böyle bir inkişaf şüphesiz münferid bir sebepten sudur etmez, Bu tahavvül, bu inkişaf, kısmen himaye ve vesayet tedbirlerinin bir kaç senedenberi, o zamana kadar zalımane istismar olunan çalışıcı sınıflar lehinde vazıf kanun tarafından ibzal olunan az çok sosyalist himaye ve vesayet tedbirlerinin eseri olabilir. İşçiye muavenet eli uzatıldı. Menafiini müdafaa etmek ve hali sefaletinden çıkmak için teshilâta destres oldu. Küçük iradların mebus tereffüü işte bundandır. Büyük iradların tenakusuna aid aynı tahavvül gündelikçilerden ziyade ashâbı emlâk ve sermayedaran üzerine icrayı tazyik eden buhranı hâzırdan sudur etmek kabildir. Mahdud mesuliyetli kumpanyaların teşekkülü, gittigçe, tehlikelerini daha ziyade tahdid etmek ve bir teşebbüsü iktisadiye aid hisse senedlerini birer piyanko bileti gibi nazarı itibara almak isteyen bir cemiyeti ve cemiyetin böyle murad ettiğini gösterir. Hulâsai kelâm bankalara mevduat miktarının sur'atli tezayüdü de aynı ceryanı gösterir ma'nidar alâimdendir. Fakat ırkım amik seciyyesi , kısmen geçici olan bu sebeblere karşı mukavemet etmeksizin terki man etmemek labüddür.